De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden versonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentiën aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Inzendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 17 Mei 1896. N°. 960.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

XXXIV.

> Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wille, die het der ijdelheid onderworpen heeft.
> Rom. 8 : 20.

Het vaste uitgangspunt voor de belijdenis der *Gemeene gratie* is dan nu aangewezen. *Sparenderwijze* ligt het hierin, dat de mensch toen hij *viel*, niet onverwijld ook *verviel*, maar de *voleinding* des doods zag uitgesteld; en in *stelligen* zin treedt de »gemeene gratie" daarmede in, dat, onmiddellijk na de insluiping van de zonde in het menschelijk hart, de regelrechte en volstrekte doorwerking van die zonde in ons menschelijk geslacht wordt gestuit. Of wil men korter, en beide in onderling verband, zeg dan, dat én de zonde, én de dood als haar vrucht, beide wel heerschappij over den mensch, zijn geslacht en zijn wereld erlangden, maar een heerschappij *die door God aan banden werd gelegd*, en zulks wel ten principale in het *menschelijk hart* zelf. »Vonkskens", »overblijfselkens", die anders onverbiddelijk en onverwijld zouden zijn gebluscht en vernietigd; maar die nu glinsteren en gloren bleven, niet door een deugd, die in ons zou zijn, maar enkel dank zij de »algemeene genade" Gods. Het leerstuk van de erfzonde, d. i. van de *algeheele* verdorvenheid onzer menschelijke natuur, loopt telkens gevaar in half-Pelegiaanschen zin verzwakt te worden, zoolang ge uit iets anders dan uit deze »algemeene genade" die »kleine overblijfselkens" poogt te verklaren.

Doch al ligt het vaste uitgangspunt voor de »gemeene gratie" aldus in den mensch zelven, toch bepaalt ze zich niet tot deze stuitende werking in het menschelijk hart. De mensch is niet enkel een geestelijk wezen, maar bestaat tegelijk *lichamelijk*, en evenzoo is er een bij dat lichaam hoorende *wereld*. Ziel, lichaam en wereld hooren bijeen. De ziel, nog staande in haar oorspronkelijke zuiverheid, heeft een lichaam in oorspronkelijke gaafheid, en tot wereld een paradijs. Eens in de voleinding zal de gezaligde ziel een verheerlijkt lichaam bezitten met tot wereld het rijk der heerlijkheid. De duivelsch geworden ziel van een rampzalige zal eens bestaan in een geheel tegennatuurlijk lichaam, met tot wereld een hel.

Een in zonde verzonken *ziel*, maar waarin de doorwerking der zonde voor een tijd gestuit is, zal dus evenzoo een aan krankheid en dood onderworpen *lichaam* moeten bezitten, maar waarin de doorwerking van den dood nog voor een tijd gestuit is, en hij zal in die ziel en met dat lichaam moeten leven in een *wereld*, die onder den vloek ligt, maar zonder dat die vloek nog voleind wordt. Men gevoelt, dat zoo en niet anders de samenhang tusschen de gesteldheid van *ziel*, *lichaam* en *wereld* tot zijn recht komt.

Luther en Calvijn, maar vooral de laatste, hebben er dan ook nadruk op gelegd, hoe al hetgeen van de thans bestaande orde van zaken, van den kant onzes lichaams of van de zijde der wereld, voor den mensch hinderlijk, storend of gevaarlijk is, niet in het paradijs bestond, maar eerst intrad toen, om der zonde wil, de vloek over het aardrijk toog, en met al het zichtbare, ook 's menschen lichaam aangreep. »*Ex eodem fonte prodiise omnes praesentis vitae aerumnas, quas experientia innumerabiles esse ostendit*" is volgens Calvijn de beteekenis van den tot stand gekomen ommekeer; wat beduidt, dat al de geluk verstorende dingen in ons menschelijk leven, ontelbaar als ze blijkens de ervaring zijn, uit ééne en dezelfde bron zijn voortgekomen. Hij noemt dan zelfs de guurheid van het weer, de vorst, den hagel en zooveel meer op, om wel te doen verstaan, dat hier niets is uitgezonderd.

Nu is ons uiterst weinig medegedeeld omtrent de wijziging die in 's menschen *lichamelijken* toestand tot stand kwam. Slechts drieërlei aanduiding staat ons ten dienste. En wel in de eerste plaats het over Eva gehengde oordeel, dat zij *met smarte*, ja, met veelszins *vermenigvuldigde* smarte kinderen zou baren. »Ik zal zeer vermenigvuldigen uwe *smarte*, namelijk uwer dracht, met *smarte* zult gij kinderen baren". Dat op het *smartelijk* hier de nadruk valt, is kwalijk te weerspreken. Het »weest vruchtbaar en vermenigvuldigt" was scheppingsordinantie. Niet dit is dus het nieuwe, dat de vrouw aan kinderen het aanzijn zal geven, maar wel dat ze baren zal *met smarte*. Met de vraag, of de wijze van baren, buiten zonde, anders zou geweest zijn, laten we ons niet in. We bepalen ons tot het feit, dat hetgeen op zichzelf een gansch natuurlijke gebeurtenis behoorde te zijn, thans in hooge mate pijnlijk geworden is, niet alleen bij het baren, maar vaak ook in de dracht, en dat men van nabij wetende, waarop het bezit van een eigen kind de vrouw vaak te staan komt, allerminst den indruk verkrijgt, dat het aldus naar de oorspronkelijke scheppingsordinantie zou geweest zijn, en dat God daarvan zou gezegd hebben: *En zie, het was goed*. We staan hier voor iets, dat aan de natuur op velerlei manier geweld aandoet, en het opkomen van een heelen tak van wetenschap, noodzakelijk heeft gemaakt, om de ergste gevolgen af te keeren. Hulpe, liefst zeer kundige hulpe is noodig. Desniettemin valt de moeder nog telkens als offer voor het leven van haar kind. En zeer terecht wijst meer dan één uitlegger er op, dat zoo velerlei lijden de vrouw overkomt, niet enkel in en voor het baren, maar ook al blijft ze kinderloos, door allerlei krankheid en smart, die van het vrouwelijk leven vaak onafscheidelijk is. Schrift en ervaring dekken elkander hier dus volkomen. En dit ontzettende feit nu, dat deze zijde van het vrouwelijk leven zoo op allerlei manier met ongemak en smarte als overstelpt is, en zoo telkens zelfs haar leven in gevaar brengt, is niet uit de schepping te verklaren, maar kan alleen uit de zonde verklaard worden, en wijst er ons op, welke aanmerkelijke verandering er, ten gevolge van den val in zonde, ook in de *lichamelijke* gesteldheid des menschen moet hebben plaats gegrepen.

Dit mechanisch op te vatten is niet zeer wijs. Het lichaam staat in organisch verband met de ziel, en het is daarom veel begrijpelijker, dat een zoo geweldige ommekeer als door de zonde in de ziel tot stand kwam, ook zijn invloed op de gesteldheid van het lichaam uitoefende. Hoe sterk die invloed van onzen geest op de gesteldheid, ja zelfs het voorkomen van het lichaam is, weten we uit eigen persoonlijke ervaring, als we, bij zeer onderscheiden gemoedstemming ons eigen gelaat in den spiegel aanschouwen, en merken we dagelijks om ons heen. Bij krankzinnigen is dat vaak ontzettend, om aan te schouwen. Doch al zien we den invloed, die van de ziel op het lichaam uitgaat, voor oogen, en al weet de kunstschilder ons dit op duidelijke wijze weer te geven, toch blijft de zaak zelve voor ons een geheimnis, en niemand is in staat, duidelijk aan te wijzen, hoe het insluipen van de zonde in Eva's hart op haar lichaam zulk een invloed had, dat ze haar kinderen niet anders dan met smarte zou kunnen baren. Het feit staat intusschen vast, ook al ontsnapt ons het inzicht in de toedracht der zaak. Wat we weten is derhalve, dat de zonde niet alleen haar ziel, maar ook haar lichaam aangreep, en ook in haar lichaam zulk een verzwakking, ontaarding en ontreddering teweegbracht, dat de op zich zelf meest *natuurlijke* gebeurtenis thans, geheel onnatuurlijk, een bloedige operatie, soms een halve moord, en erger, zou worden.

Het tweede punt, waarin soortgelijke aanduiding ligt, is wat God tot Adam sprak. Reeds op zich zelf behoeft het geen nader betoog, dat de inwerking van de zonde op het lichaam, niet enkel *de vrouw*, maar evenzoo *den man* gold. Voor wat den band tusschen ziel en lichaam betreft, staan beiden gelijk. Weten we derhalve uit het woord tot Eva, hoe Eva's vrouwelijke natuur en de natuur aller vrouwen lichamelijk ontreddderd wordt, dan weten we hiermede tevens, dat hetzelfde bij Adam plaats greep, en dat ook zijn lichaam de gevolgen der zonde rechtstreeks onderging. En dit nu wordt ons bevestigd door wat de Heere tot Adam zelven sprak, dat hij voortaan arbeiden zou in het zweet zijns aanschijns, en met smart zijn brood zou eten. Hierin toch ligt de »vermoeidheid" des lichaams uitgesproken, het perelen van het *zweet* op het aanschijn als teeken van die vermoeidheid, en in verband hiermede de behoefte aan zwaarder voeding. Vroeger de boomvrucht, nu brood. Vooral toen er nog slechts een tweetal menschen op de nog zoo veelszins weelderige aarde was, kon het openhouden van twee monden op zich zelf nog geen bezwaar opleveren. Wordt nu desniettemin op *de smart* en de *inspanning* van den arbeid zoo sterke nadruk gelegd, dan is dit alleen te verklaren uit het gevoel van lichaamszwakheid, dat als gevolg der zonde den eersten mensch bekroop. *Wij* zijn hieraan van der jeugd af gewoon, en vinden hierin niets bijzonders, en verstaan daarom zoo moeilijk, wat straf er in dat »werken voor zijn brood" lag. Maar als ge u Adam voorstelt, die eerst in de oorspronkelijke gaafheid des lichaams had gestaan, waaraan alle gevoel van zwakheid of loomheid volkomen vreemd was, dan zult ge verstaan hoe ook in deze aankondiging van het »zweet des aanschijns" een aanduiding ligt van de *verzwakking* die ook Adams lichaam ondergaan had.

Een derde aanduiding eindelijk ligt in Gen. 3 : 21, waar staat: »En de Heere God maakte voor Adam en zijne vrouw *rokken* van vellen en toog ze hun aan." Gemeenlijk is dit opgevat, als doelde het alleen op een bedekking der schaamte. Doch al erkennen we gaarne, dat ook dit er in ligt opgesloten, toch kunnen we niet toegeven, dat hiermede de zin dier woorden is uitgeput. Er ligt veel meer in. Niet alleen in verband met de offer-idee, doch ook wat het lichaam aangaat. Let op tweeërlei. Vooreerst hierop, dat Adam en Eva zelven zich reeds schorten van het blad van den wingerd hadden gemaakt, en alzoo reeds een bedekking voor hun schaamte in eigeren zin gevonden hadden. Maar ten tweede dient men te weten, dat het woord *rokken* hier niet mag genomen in den zin van wat wij een vrouwenrok noemen, d. i. een kleedingstuk, dat om de middel vastgemaakt, het *benedenste* gedeelte van het lichaam bedekt. Er staat in het oorspronkelijke een woord, dat steeds elders als *lijfrok* voorkomt, en ook later het gewone kleed onder Israël was, d. i. een nauw sluitend kleedingstuk, dat heel het bovenlijf bedekte en tot over de heup afhing. In wat wij een gekleeden *rok* noemen, is nóg dergelijke beteekenis over. Er is hier dus veeleer te denken aan een kleedingstuk, dat den mensch werd aangewezen, om hem uit den *ongekleeden* in den *gekleeden* toestand te doen overgaan, in samenhang met de meerdere gevoeligheid van het verzwakte lichaam, voor regen, wind, koude en warmte. En zoo nu genomen, ligt hierin metterdaad een derde aanduiding van den achteruitgang in lichaamssterkte. Het lichaam had een behoefte gekregen, die het vroeger niet kende.

Besluiten we hieruit tot het feit, dat metterdaad, terstond na den val, niet alleen de gaafheid der ziel, maar ook de gave kracht van het lichaam gebroken werd, dan komt hier deze lichaamsverzwakking voor als een inwerking van den dood. Het is, gelijk reeds Augustinus opmerkte, het is een proces des doods, indien, ook zonder oogenblikkelijk sterven, het leven gaandeweg inzinkt, wijl het de kiem van zijn verderf in zich draagt. Welnu, zoo en niet anders, moet dan ook de ontreddering van het menschelijk lichaam verstaan worden. Het weerstandsvermogen van het menschelijk lichaam was verzwakt, en de schadelijke invloeden die den welstand des lichaams van binnen en buiten belaagden, daagden van alle zijden op. Want wel spreken we ook thans nog van *gezond* en *ziek*, en weet ieder onzer rechtstreeks uit zijn gevoel, of hij *wel* of *onwel* is, maar toch gezond, in volstrekten zin, is alleen de mensch in het paradijs geweest, toen hij nog was, gelijk God hem geschapen had, en gaaf gezond zullen ook wij eerst dan weer zijn, als eenmaal ons lichaam zal verheerlijkt wezen. In dien tusschentoestand dragen we allen de kiem des doods met ons om, en het onderscheid tusschen *gezond* en *ziek* zijn, dat we ook nu constateeren, is nooit anders dan betrekkelijk. Iets wat vooral duidelijk wordt, zoo ge er op let, dat ge hier niet alleen met het persoonlijk lichamelijk bestaan van Adam en Eva, maar met den hygiënischen toestand van heel ons menschelijk geslacht te doen hebt. Die toestand is van dien aard, dat er onder alle volk een heir van artsen en heelmeesters is moeten opkomen, om het heir van ziekten en kwalen te bestrijden, en dat steeds allerlei voorzorgsmaatregelen te nemen zijn, om door voorzichtigheid, matigheid en ingetogenheid het betrekkelijk gevoel van welstand te blijven genieten. Want zeker er zijn enkele sterke naturen, wier bloeiende gezondheid u weldadig aandoet, en die niet weten wat schat ze ontvingen; maar anders als ge één voor één onze gezinnen, en in die gezinnen één voor één de personen gadeslaat, en u de geschiedenis van hun crupties en kwalen en zieken en onaangename gewaarwordingen laat verhalen, dan merkt ge maar al te spoedig, dat het lijden op allerlei manier schier algemeen is, en dat een schaduw als des doods helaas, al te somber over ons menschelijk leven hangt. Voeg daarbij de pestilentie, met haar Gode zij dank, thans veelszins ingehouden vernielende kracht. Denk aan de raadselachtige kiemen des doods, die voor ieder onnaspeurbaar in de influenza plotseling weer over bijna heel Europa togen. Breng u te binnen de kiemen van erfelijken dood, die in de zoo bange tering, en nog schrikkelijker kanker, zoo menig geslacht als een bange plage des doods achtervolgen. Denk ook aan die kleine kwalen van hoofdpijn, van mondpijn, van zenuwpijn en zooveel meer, die soms een geheel levensgeluk verwoesten. Ja, vraag u af, hoe telken keere als het jaargetijde guurder wordt en de lucht snijdender, heel een reeks van soms krachtige mannen en vrouwen in de ademhalingswerktuigen worden aangetast en in korten tijd naar het graf gedragen. En immers, ge ziet het, dit alles indenkende, als voor uw oogen, hoe de dood als een verderf brengende adem over heel ons menschelijk leven uitgaat, en u de ontzettende gevolgen die de zonde ook voor ons *lichamelijk* bestaan heeft, klaarlijk toont.

Een kwaad dat zelfs nog erger wordt, doordien het niet alleen uit den wortel van ons leven opwerkt, maar ook incidenteel zich telkens vernieuwt. Het is toch niet alleen de *oorspronkelijke* zonde, die deze *lichamelijke* ontreddering in onze *natuur* als zoodanig heeft aangebracht, maar de bange wet des doods is, dat ze bovendien gedurig en telkens uit de *actueele zonde* zich nieuwe verdervende kracht bereidt. De dood bedreigt ons lichaam niet enkel door de oorspronkelijke zonde in het paradijs, maar telkens evenzoo door nieuwe zonden in de geslachten en personen. Dat Kain Abel moordt, is een macht des doods die door Kains zonde over Abel komt. Doch ook al denkt ge niet aan rechtstreeksche moord en vergilliging, hoeveel verzwakking aan lichaamskracht komt niet voort uit allerlei zonde van onmatigheid, van brooddronkenheid, van ontuchtiglijk leven, van een zich niet houden aan Gods ordinantiën. Hoeveel familiën en geslachten, ja volken en natiën, zijn op dien weg, door allerlei uitspatting van zonde, niet tot een toestand van lichamelijke verzwakking afgedaald en weggezonken, dat ge ten slotte de ontaarding aflaast van het ontadeld gelaat en kondt afmeten naar de verwrongen en gebogen gestalten. Wat tal van booze ziekten zijn er niet, die als werkelijke plagen sommige familiën vervolgen, en schier onafwendbaar blijken. En wie zal dan, al deze lichamelijke jammeren overziende, ook nog maar een oogenblik de openbaring der Schrift in twijfel trekken, dat de zonde niet alleen 's menschen zielsleven, maar wel terdege ook zijn *lichamelijk* bestaan aangetast, verzwakt en ontredderd, ja, aan den dood onderworpen heeft.

Doch zie nu ook hier de *gemeene gratie*. Ware die ook wat *het lichaam* aangaat, *niet* ingetreden, zoo spreekt het vanzelf, dat deze vreeselijke macht van ziekte en dood, zoo al niet terstond, dan toch kort daarop, aan het lichamelijk bestaan van den mensch een einde zou hebben gemaakt, vooral toen heel het geslacht nog slechts uit zeer enkele personen bestond. Doch zoo geschiedt het niet. Integendeel, ook wat het lichaam betreft, treedt er een genade tusschenbeide, die de booze werking van de gevolgen der zonde stuit. Aan den eersten mensch wordt niet alleen levensverlenging, maar zelfs een levensverlenging van eeuwen geschonken, en dat velen gepoogd hebben, die lange levens der oud-

De Martelaren.

CCXVIII.

ROBERT FERRAR.

Robert Ferrar werd te Halifax, in het graafschap York, geboren. Als jongeling studeerde hij aan de Hoogeschool te Oxford. Toen zijne studien voltooid waren, riep hem de hertog van Somerset, de protector van Engeland gedurende de minderjarigheid van Eduard VI, om de Gereformeerde leer in het rijk te verbreiden. Hij was een man van hooge gestalte, sterk van lichaamsbouw, donker van gelaatskleur, klock en vastberaden in woord en daad en van zeer nauwgezette levenswijze.

Ferrar heeft eenen grooten invloed gehad op de ontwikkeling der Hervorming in Engeland. Zijn beschermer maakte hem lid van de commissie, die belast was met de samenstelling der Liturgie, en in 1547 benoemde deze hem tot bisschop van St. David in Wales.

Maar ziet, juist deze begunstiging van den hertog van Somerset maakte hem gehaat bij den hertog van Northumberland, die den protector een kwaad hart toedroeg en niet rustte, voordat hij hem op het schavot gebracht had onder beschuldigingen, die bewezen heet'ten door eene rechtbank, van Northumberland afhankelijk. De dood van dezen vromen, ijverigen voorstander der Reformatie is eene vlek op de regeering van den vromen Eduard VI, ofschoon deze daarin te goeder trouw was.

Niemand meer dan Robert Ferrar voelde het gemis van zijnen beschermer. Allerlei beleedigingen en onaangenaamheden werden hem sinds vanwege den koning aangedaan. Volgens het algemeen gevoelen was zekere George Constantine de oorzaak van deze ongerechtigheden, omdat de bisschop iemand, die onwetend was, een geestelijke prebende geweigerd had.

Allerlei beschuldigingen werden tegen Ferrar ingebracht, waaronder verscheidene belachelijk kinderachtig.

De hoofdzaak in zijne beschuldiging was, dat hij gedurende langen tijd eenige prebenden zijner kerk niet begeven had, omdat hij er niet dadelijk geschikte personen voor had gevonden. Ook beweerde men, dat hij landerijen en goederen voor zich gekocht had, hetgeen bij de wet verboden was. Want geestelijken mochten zich niet bemoeien met de zaken der wereld.

Van deze aanklacht was geen letter waar. De zaak, waarop zij doelde, was deze: In des bisschops nabuurschap woonde een edelman, die geld noodig had. Daarvoor wilde hij eenige landerijen verkoopen. Toen Ferrar den nood van dien man gewaar werd, kwam hij hem te hulp, om te verhinderen, dat die zijn erfdeel zou moeten verkoopen. Wel is waar was hij niet zoo heel rijk, maar hij kon hem toch leenen, tegen een genoegzame borgtocht in land. Eigen voordeel was de drijfveer van deze daad niet, maar het verlangen, om den buurman eenen dienst te bewijzen. Later wilde echter de edelman toch zijn goed verkoopen. Daartoe wendde hij zich het eerst tot Ferrar. Doch ziende, dat deze het niet wilde koopen, begaf hij zich naar eenen anderen edelman, die sinds lang den bisschop kwalijk genegen was. Nauwelijks had deze dit vernomen, of hij kocht het hem reeds vroeger aangeboden erfgoed, maar onder voorwaarde, dat de verkooper ten allen tijde het recht zou hebben om zijn goed terug te koopen.

Voorts beschuldigde men den bisschop van nalatigheid in de betaling van de inkomsten des eersten jaars met zijne diocese aan de koninklijke schatkist.

Toen deed de hertog van Northumberland alle moeite, om den gunsteling van zijn vroegeren tegenstander zijn bisdom te ontnemen, ten einde het aan eenen zijner partijgenoten te geven.

De bisschop werd gevat en in Londen gevangen gezet. Twee jaren duurde deze gevangenschap. Intusschen stierf Eduard VI, en Maria de bloedige, zijne zuster, beklom den Engelschen troon. Deze gebeurtenis maakte den toestand van Ferrar erger. Immers, nu ontstond die verschrikkelijke vervolging der geloovigen in Engeland, welke zelfs de edelsten en aanzienlijksten onder hen niet spaarde. Ferrar werd hard behandeld Een proces begon tegen hem. Telkenmale werd hij ondervraagd.

De rechters zagen spoedig in, dat zij den belijder des Heeren niet konden aftrekken van de waarheid, waarin zijn hart leefde. Zij eindigden dus met hem ter dood te veroordeelen. Twaalf dagen later werd hij naar het land van Wales in de stad Cawaerthere, wier bisschop hij was, gevoerd. Zijn brandstapel bestond grootendeels uit turf, de voornaamste brandstof in Wales. De martelaar leed lang en veel, eer het den Heere behaagde hem in zijn rijk op te nemen.

Het was de 26e Februari, volgens anderen de 30e Maart, toen deze getrouwe getuige des Heeren stierf.

THOMAS TOMKINS.

In de maand Maart van het jaar 1555 werden er in Engeland acht belijders des Heeren verbrand. Een dezer was Thomas Tomkins, een burger van Londen en wever van zijn beroep. Hij was het eerste slachtoffer van den haat van Bonner, den bisschop van Londen, aan wien Gardiner, die tegelijk bisschop van Winchester en kanselier des rijks was, het had overgelaten de ketters te vervolgen. Bonner wordt een der wreedste vervolgers van Christus' kudde, naar wier bloed hij verlangde, genoemd.

Toen Tomkins voor hem gebracht werd, scheen het den bisschop een gemakkelijke taak toe hem te overreden, om reden hij een ongeleerd man was. Hoe hij bedrogen uitkwam! Want wel wist Tomkins niet veel van de wijsheid der wereld, maar zooveel te meer van de wijsheid Gods. Bovendien bezat hij groote vrijmoedigheid en kloekheid.

Toen nu Bonner zag, dat al zijn kennis en geleerdheid niets baatte tegenover den eenvoudigen leek, bedacht hij een nieuw, een vreeselijk middel om dezen te overtuigen. Hij wilde hem de smarten des doods laten smaken, eer hij stierf. Daartoe liet hij een brandenden fakkel binnen brengen. Toen zeide hij tot Tomkins. »Kom schavuit, ik zal u eens laten ondervinden wat verbrand worden beteekent." Op bevel des bisschops werd daarop de hand des martelaars op den brandenden fakkel gelegd. Wat een smart, ook door den wever gevoeld! Doch hij doorstond den uitwendigen pijn met zooveel kloekmoedigheid, dat de tiran er geen ander voordeel van had, dan dat hij hoe langer hoe wreeder werd. Het was hem nog niet genoeg, dezen martelaar te hebben laten verbranden, maar hij liet daarmee voortgaan, totdat hij geheel verbrand was. Dit geschiedde op een der pleinen van Londen, Smythfield geheeten, den 15en (of 16en) Maart 1555.

De Gaay Fortman.